

Список використаних джерел:

1. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: [Монографія] / Є.В. Мних, А.Д. Бутко, О.Д. Большакова, Г.О. Кравченко, Г.І. Никонович / [за ред. проф. Є.В. Мниха]. – К.: Вид-во КНТЕУ, 2005. – 232 с.
2. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Навчальний посібник / М.Г. Михайлов, О.П. Сливкова. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 384 с.
3. Вівчар О.Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / О.Й. Вівчар // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.5. – С. 146-150.
4. Воськало Н.М. Документування операцій з обліку власного капіталу / Н.М. Воськало // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.11. С. 126-134.
5. Гриценко О.І. Організація бухгалтерського обліку власного капіталу / О.І. Гриценко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010 – № 1 (7) – С.225-228.
6. Камінська Т.Г. Облік і контроль кругообігу капіталу [Текст] : монографія / Т.Г. Камінська. – Київ: ПП «Рута», 2013. – 448с.
7. Кучерненко Т.В. Удосконалення методики складання звітів про власний капітал / Т.В. Кучерненко, Е.П. Шайко, В.К. Мервенецька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №11. – С. 9-15
8. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу (пасивів) в управлінні підприємством / В.В. Сопко // Вчені записки. – К.: КНЕУ, 2008. – Вип. 8. – 310 с.
9. Сук Л.К. Фінансовий облік: навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 647 с.

УДК 330.341.1

Куришко О.О.,

к.е.н.

Українська академія банківської справи
Національного банку України
м. Суми

**АНУЛЯЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ПУТІВКИ: ОСОБЛИВОСТІ
ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ЗВІТНОСТІ**

В статті розглянуто специфіку бухгалтерського оформлення операцій, що пов'язані з анулюванням туристичної путівки.

Ключові слова: облік, документування, звітність, туристична путівка, анулювання, штрафні санкції.

Розвиток туристичного ринку призводить до актуалізації питань облікового забезпечення процесу створення, продажу та надання туристичних послуг. Специфіка туристичної діяльності визначає окремий порядок облікового оформлення туристичних операцій, зокрема, анулювання туристичної путівки.

Проблемі обліку в туризмі присвятили свої наукові дослідження значна кількість науковців, зокрема, О.С. Височан [7], Т.П. Данканич [8], О.О. Куришко [9], Ю.С. Серпенінова [10] та інші. Проте малодослідженими залишаються питання документування та звітності анулювання туристичних путівок з ініціативи туриста.

Метою дослідження є узагальнення підходів до бухгалтерського оформлення та звітності у випадку анулювання туристичних путівок з ініціативи туриста.

Туристична статистика свідчить, що більшість туристичних путівок придбаваються зазвичай заздалегідь, в тому числі існують особливі умови раннього бронювання турів. В той же час в сучасних умовах динамічної зміни зовнішнього середовища, наявності значної кількості форс-мажорних та інших факторів у туриста може виникнути проблема (перешкода) щодо вчасного використання туристичних послуг та/або в повному обсязі. В такій ситуації поширеними є анулювання бронювання турів та повернення туристичних путівок.

Сторонами даних відносин відповідно до Закону «Про туризм» виступають: туристичний оператор, туристичний агент та турист. Турист - особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін [4]. В даному випадку турист виступає споживачем туристичних послуг: споживач - фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [3].

Слід зазначити, що будь-які факти замовлення туристичних послуг обов'язково підтверджуються туристичним договором, тобто правочином між споживачем і продавцем (виконавцем) про якість,

терміни, ціну та інші умови, за яких реалізується продукція.

Склад туристичного продукту визначається турагентом в замовленні та підтверджується туроператором в підтвердженні замовлення. В сучасній практиці значного поширення набуло надсилання замовлення в он-лайнній системі туристичного туроператора. Для авторизації в даній системі турагент вводить логін та пароль, що видані йому туроператором після підписання турагентського договору.

Після отримання відповідних повідомлень від партнерів, підтвердження замовлення та рахунок-фактура на повну вартість замовлення будуть розміщені в особистому кабінеті он-лайнної системи туристичного оператора. Підтвердження замовлення – це відповідь туроператора, в тому числі за допомогою електронних чи факсимільних засобів зв'язку, на замовлення, в якому міститься згода туроператора на надання турпродукту.

Турагент зобов'язаний самостійно відстежувати статус поданого ним замовлення в разі використання он-лайнної системи в особистому кабінеті системи. Всі повідомлення, розміщені туроператором в такому кабінеті, вважаються обов'язковими для турагента. У випадку неможливості прийняття до виконання замовлення турагента туроператор може запропонувати внесення змін до замовлення відносно якихось кількісних та/або якісних характеристик туристичних послуг. Турагент, узгодивши вказані зміни з замовником, направляє туроператору відповідне нове замовлення, яке повинно бути прийняте до виконання, якщо в момент отримання туроператором такого нового замовлення останній матиме можливість його виконати [9].

Підтвердження вчинення усного правочину оформляється квитанцією, товарним чи касовим чеком, квитком, талоном або іншими документами (далі - розрахунковий документ) [3]. Незважаючи на те, що згідно Закону «Про захист прав споживачів» договори можуть бути укладені як в усній, так і в письмовій формі, туристична практика свідчить про 100-% використання саме письмової форми договорів, що пояснюється наявністю значної чисельності деталей, які є об'єктом договору (чисельність туристів, напрям відпочинку, дата відльоту та повернення, місце та спосіб розміщення, тип харчування, умови страхування, тип трансферу, наявність

додаткових умов та побажань тощо).

У договорі на туристичне обслуговування зазначаються істотні умови договору:

1) строк перебування у місці надання туристичних послуг із зазначенням дат початку та закінчення туристичного обслуговування;

2) характеристика транспортних засобів, що здійснюють перевезення, зокрема їх вид і категорія, а також дата, час і місце відправлення та повернення (якщо перевезення входить до складу туристичного продукту);

3) готелі та інші аналогічні засоби розміщення, їх місце розташування, категорія, а також відомості про підтвердження відповідності послуг готелю встановленим вимогам, строк і порядок оплати готельного обслуговування;

4) види і способи забезпечення харчування;

5) мінімальна кількість туристів у групі (у разі потреби) та у зв'язку з цим триденний строк інформування туриста про те, що туристична подорож не відбудеться через недобір групи;

6) програма туристичного обслуговування;

7) види екскурсійного обслуговування та інші послуги, включені до вартості туристичного продукту;

8) інші суб'єкти туристичної діяльності (їх місцезнаходження та реквізити), які надають туристичні послуги, включені до туристичного продукту;

9) страховик, що здійснює обов'язкове та/або добровільне страхування туристів за бажанням туриста, інших ризиків, пов'язаних з наданням туристичних послуг;

10) правила в'їзду до країни (місця) тимчасового перебування та перебування там;

11) вартість туристичного обслуговування і порядок оплати;

12) форма розрахунку [4].

Національним законодавством визначено виключний перелік прав споживачів, тому право на повернення туристичної путівки (її ануляцію) належить до базових прав споживача-туриста. Зокрема, держава забезпечує споживачам захист їх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання

продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності [2]. Також визначено, що якщо значну частину обсягу послуги чи робіт (понад сімдесят відсотків загального обсягу) вже було виконано, споживач має право розірвати договір лише стосовно частини послуги або робіт, що залишилися.

При цьому на туристичного оператора (турагента) покладено обов'язок інформування туриста про зміну істотних умов, якими керувалися сторони при укладанні договору, зокрема, стосовно погіршення умов туристичної подорожі, зміни її строків; непередбаченого підвищення тарифів на транспортні послуги; запровадження нових або підвищення діючих ставок податків зборів, інших обов'язкових платежів; істотної зміни курсу гривні до іноземної валюти, в якій виражена ціна туристичного продукту.

В даному випадку споживач може відстоювати власну позицію щодо зміни об'єкта бронювання при значному коливанні курсу (туристичний оператор пропонує аналогічні готелі в нижчій цінній категорії), зміни терміну туристичної подорожі (наприклад, за умови часового обмеження щорічної відпустки туриста та перенесення дати відльоту, прильоту на чартерних авіаційних рейсах. В практичній діяльності туристичні оператори компенсують туристу вартість туристичного продукту за умови перенесення польотного часу більше ніж на 24 години).

Проте існують випадки, коли використання туристичних послуг апріорі неможливе для туриста. В даному випадку відповідно до Закону «Про туризм» турист вправі відмовитися від виконання договору на туристичне обслуговування до початку туристичної подорожі за умови відшкодування туроператору (турагенту) фактично здійснених ним документально підтверджених витрат, пов'язаних із відмовою [4].

Ануляція туристичного продукту (туристичної послуги) - відповідно до умов цього Договору, це відмова Туриста від заброньованого туристичного продукту (туристичної послуги), а також право Туроператора відмовити Туристу в наданні заброньованого та підтвердженого туристичного продукту (туристичних послуг). Ануляція проводиться шляхом надіслання письмового повідомлення з використанням системи бронювання.

Саме визначення даних витрат і не цікавить туристів до моменту виникнення подібних форс-мажорних обставин. При виявленні даних умов турист повинен негайно повідомити туристичного агента, який відповідно до агентського договору з туристичним оператором буде вживати дій щодо повідомлення останнього. Заява про відмову туриста від туру оформлюються письмово (рис. 1). В практиці анулювання туристичних путівок відбувається в он-лайн системі замовлення туристичного оператора (на його сайті).

Досить поширеним є існування у туристичному договорі положення про відмову туриста в односторонньому порядку від виконання умов договору. В даному випадку ключовими аспектами є термін подібної відмови від дня початку туристичної подорожі.

Наприклад, у випадку відмови від туру більш ніж за 31 день до його початку неустойка буде складати 30%, за 31-22 дні – 50%, за 21-15 днів – 75, менш ніж 15% та/або при неявці Туриста на посадку, а також в період офіційних святкових днів та періодів високого туристичного попиту – 100%.

Заява на ануляцію туру

Я, Іванов І.І., прошу анулювати туристичний пакет (номер замовлення _____), придбаний і оплачений у туристичного агента ФОП Петрова П.П. відповідно до договору № 12 від 12.02.2014 р. і перерахувати кошти, які були оплачені за тур, на мій картковий рахунок № _____ в розмірі вартості туру за виключенням штрафних санкцій відповідно до п. _____ туристичного договору.

25.02.2014 р.

Іванов І.І.

Дані для оплати:

ПІБ _____

Назва банку: _____

МФО: _____

ОПКО: _____

ІНН: _____

р/р: _____

Дійсний до: _____

Рис. 1. Заява на ануляцію туру

У випадку вартості туру в 15 000,00 грн. та його ануляції за 25 днів до його початку штрафні санкції складуть $50\% * 15\,000,00 = 7\,500,00$ грн. , тобто туристу буде повернуто кошти в сумі $15\,000,00 - 7\,500,00 = 7\,500,00$ грн.

Згідно з типового договору на туристичне обслуговування, у зв'язку з різними вимогами готелів, транспортних компаній та інших суб'єктів, що надають туристичні послуги, витрати Туроператора по організації туру можуть відрізнятися від вказаних вище, (ці тури визначені Туроператором, як спеціальні). В такому випадку витрати Туроператора відшкодовуються Туристом відповідно до умов бронювання, які опубліковані на сайті Туроператора, підтвердженні бронювання, або в листі незалежно від дати бронювання. При відмові Туриста від туру або від авіаперевезення, питання повернення коштів за авіаперевезення вирішується відповідно до правил та тарифів авіакомпанії. У випадку якщо до складу туристичного продукту входять авіаквитки на регулярні авіарейси або нетипові чартерні перевезення, до Туриста застосовуються умови продажу та ануляції таких авіаквитків, як це передбачено спеціальними тарифами авіаквитків на регулярні авіарейси або спеціальними умовами чартерних програм. Тариф авіаквитків на регулярні та чартерні авіарейси може бути таким, що не повертається. При відмові Туриста від туру, незалежно від дати відмови, вартість за авіаквитки на чартерні та на регулярні рейси продані за тарифами перевізника, які не передбачають можливість повернення сум («No Refund»), може стягуватися у розмірі до 100% від вартості авіаквитка.

В більшості випадків для налагодження добропорядних відносин туристичні оператори йдуть на зустріч туристів і не застосовують штрафних санкцій. Проте якщо договір на туристичне обслуговування був оформлений на умовах раннього бронювання, період відпочинку припадає на «високий сезон» або немає фактичної можливості заміни туристів – турист повинен бути морально підготовлений до застосування санкцій, що визначені у договорі на туристичне обслуговування та розміщені на сайті туристичного оператора.

Останні події в країні показали, що можуть виникнути форс-мажорні обставини, які не залежать від туриста, і які є фактичною причиною неможливості скористатися туристичними послугами,

наприклад, якщо турист запізнився на рейс внаслідок масових страйків (масових заворушень). В такому випадку туристичний оператор в рамках можливостей запропонує альтернативи щодо отримання повного пакету туристичних послуг. У випадку недосягнення компромісу турист може оскаржити будь-які дії туристичного оператора в судовому порядку і, скоріше за все, виграє справу.

За умови ануляції туру, крім написання письмової заяви, турист надає туристичному агенту документ про сплату коштів за туристичний продукт, а туристичний агент в довільній формі формує запит на туристичного оператора щодо повернення коштів туристу. У випадку застосування штрафних санкцій турист отримує кошти за виключення відповідних сум штрафу. В господарській практиці термін повернення даних коштів сягає 14 робочих днів, а спосіб отримання може бути або через туристичного агента (у випадку оплати туристичних послуг від туристичного агента), або безпосередньо через обслуговуючий банк на ім'я туриста (у випадку оплати туристичної путівки від імені туриста).

Для туристичних агентів радимо в довільній формі підписувати додаток до туристичного договору з туристом стосовно відсутності у останнього будь-яких претензій та рекламаций щодо отримання туристичних послуг.

Крім документального відображення туристичний агент повинен звернути увагу і на податковий облік. Зокрема, все залежить від системи оподаткування, яку використовує суб'єкт господарювання, співвідношення дат надання туристичних послуг, отримання коштів, звітування та ануляції туру. Оскільки більшість туристичних агентів використовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, то відповідно до Податкового кодексу їх доходом буде сума агентської винагороди туристичного агента, отриманої протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі [1]. Датою отримання доходу платника єдиного податку є дата надходження коштів платнику єдиного податку у грошовій (готівковій або безготівковій) формі. Згідно Порядку ведення Книги обліку доходів і витрат Відповідний запис щоденно робиться у Книзі обліку доходів і витрат [5].

Для об'єктивного відображення податкових зобов'язань туристичного агента після ануляції туру в Книзі обліку доходів і

витрат методом червоного сторно можна коригувати величину виручки (доходу) та єдиного податку до сплати. Ануляція туристичної подорожі призводить до неотримання туристичним агентом його агентської винагороди (доходу), тому у випадках першої події – бронювання турпродукту, подальшого відображення в обліку такого доходу та відображення у податковій декларації, турагент повинен відповідно до положень Податкового кодексу України вносити відповідні зміни до податкової декларації платника єдиного податку [6] у випадку заниження податкового зобов'язання суб'єктом господарювання.

При цьому подібне коригування суми податкових зобов'язань може розглядатися контролюючим органом як помилка, тому платник податку зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинного на час подання уточнюючого розрахунку. Заповнюючи розділ VII «Визначення податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок» податкової декларації платник податку у рядках 32-35 ставить прочерки, оскільки ануляція туристичної путівки не є фактом заниження податкового зобов'язання.

Розглянута специфіка документування ануляції туристичного пакета не є винятком з правил, а лише забезпечує правильне відображення податкових зобов'язань турагента в податковому обліку. Детальне та обов'язкове ознайомлення туриста з умовами застосування штрафних санкцій у разі односторонньої відмови від виконання умов туристичного договору убезпечить турагента від претензій зі сторони туриста та збереже його ділову репутацію на ринку туристичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144.
3. Закон України від 12.05.91 р. № 1023-XII-ВР «Про захист прав споживачів» // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст.379.
4. Закон України від 15.09.95 р. № 324/95-ВР «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 31, ст.241.
5. Порядок ведення Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи - підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, затверджений Наказом Міністерства

доходів і зборів України від 16.09.2013 р. № 481.

6. Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку, затверджено Наказом Міністерства доходів і зборів України від 21.12.2011 р. № 1688.

7. Височан, О. С. Облікові аспекти використання знижок у діяльності підприємств туристичного бізнесу [Електронний ресурс] / О. С. Височан. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vlca_Ekon/2011_36/11.pdf (дата звернення: 14.12.2013). — Назва з екрана.

8. Данканич, Т. П. Оподаткування туристичної діяльності в умовах дії Податкового кодексу України / Т. П. Данканич // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. — 2011. — Вип. 32.

9. Куришко, О. О. Франчайзинг у туризмі: документальне оформлення та облік / О. О. Куришко // Бухгалтерія. — 2014. — № 8 (1099). — С. 64-69.

10. Серпенінова, Ю. С. Франчайзинг: сутність та порядок відображення в обліку / Ю. С. Серпенінова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — Хмельницький. — 2014. — № 1. — С. 256-260.

УДК 657

Липова А.Л.,

студент гр. ОАМ-22

Замула І.В.,

д.е.н., професор

Житомирський державний технологічний університет

м. Житомир

ЕКОЛОГІЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

У статті досліджено основні аспекти суті та ролі поняття екологічних зобов'язань. Розглянуто екологічні зобов'язання споживачів, причини їх виникнення, які дозволять справедливо визначити ціну кінцевого споживання побутових матеріалів.

Ключові слова: екологічні зобов'язання, споживачі, споживчі відходи.

Екологічні проблеми та темпи зростання забруднення навколишнього природного середовища вимагають спрямування діяльності промислових підприємств на їх усунення та пошук інструментів еколого-економічного управління. Для забезпечення успішної діяльності в сучасних умовах жорсткої конкуренції, одним із перших кроків у розробці чи вдосконаленні системи екологічного управління має бути прийняття керівництвом підприємства рішення